

PREGĂTIREA CADRELOR DIDACTICE PENTRU REALIZAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL DE MASĂ

MARIA PERETEATCU, dr., conf.

Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți

În declarația Conferinței Mondiale de la Salamanca (1994) se accentuează că „fiecare copil are dreptul la educație”. Aceasta presupune nu doar asigurarea accesului în școală, dar oferirea unor experiențe calitative de învățare, iar în cazul copiilor cu cerințe educative speciale (CES) – acordarea unor servicii suplimentare specializate pentru a menține copiii la nivel accesibil de învățare și integrare școlară și socială, pentru a condiționa progresele lor conform potențialului individual.

Procesul Educație pentru toți a demarat în Republica Moldova în 2001 ca urmare a Conferinței Internaționale de la Dakar, la care țările participante au fost chemate să fortifice planurile naționale de dezvoltare a învățămîntului, inserînd în ele obiectivele și strategiile Educației pentru toți (EPT). Unul dintre obiectivele strategiei EPT în Republica Moldova prevede promovarea politicilor de integrare a copiilor cu necesități educative speciale în sistemul educațional comun, elaborarea suportului metodic adecvat, în special pentru instruirea elevilor cu dificultăți emoționale și de comportament.

Astfel, prin obiectivele strategiei EPT este promovată educația incluzivă, care este o abordare educațională de înțelegere a dificultății, luând ca bază modelul social. Copiii cu dizabilități pot întâmpina greutăți de învățare din simplu motiv că unele componente ale curriculum-ului se pot dovedi dificil de înțeles, alături acești copii nici nu au acces în clădirea școlii. Totuși abordarea educației incluzive sugerează că aceste dificultăți nu pot fi explicate pur și simplu prin dizabilitățile copiilor, ci prin trăsăturile sistemului educațional ca atare, curriculum-urile prost elaborate, pregătirea slabă a cadrului didactic, mediul educațional nepotrivit, clădirile inaccesibile sau alte aspecte care crează obstacole de învățare pentru acești copii. De aceea, credem că soluția potrivită constă în înțelegerea barierelor de învățare și crearea învățământului de masă care ar elimina aceste bariere și ar satisface necesitățile educaționale ale acestor copii.

Educația incluzivă constă în reducerea tuturor tipurilor de obstacole în calea învățării și creării școlilor obișnuite care ar fi capabile de a satisface necesitățile tuturor elevilor. Este important de menționat că dezvoltarea învățământului în lume se axează tot mai mult pe dreptul la Educația pentru toți. Tot mai multe țări, inclusiv și țara noastră depun eforturi pentru a ajuta școlile să devină incluzive. Și ca dovadă, educația incluzivă a fost recunoscută ca prioritate atât în strategia EPT, cât și în Planul Național de Acțiuni al cărui obiectiv major este ridicarea calității învățământului prin crearea condițiilor optime de îngrijire, de reabilitare și de socializare a copiilor aflați în situații deosebit de dificile. Printre acțiunile inserate este prevăzută și perfecționarea sistemului de formare inițială și continuă a cadrelor didactice prin prisma concepției educației incluzive.

Reieșind din necesitatea și importanța promovării practicilor educației integrate în sistemul de învățământ din Republica Moldova, factorii de decizie ca: Guvernul Republicii Moldova și Ministerul Învățământului în baza Hotărârii N 1153 din 16 noiembrie 2000 “Despre aprobarea Programului național de protecție, reabilitare și integrare socială a persoanelor cu handicap pentru anii 2000-2005” emite o dispoziție cu N 405 din 30.08.2001 despre includerea în planurile de învățământ a Colegiilor și Universităților a cursului “Bazele Psihopedagogiei speciale” care urmărește scopul inițierii viitorilor specialiști în problemele etiologiilor anomaliilor infantile, compensării, corecției și recuperării deficiențelor și integrării sociale a persoanelor cu dizabilități.

În perspectiva măsurilor anunțate de factorii de decizie, de organizare a sistemului național de învățământ prin prisma educației incluzive Universitatea de Stat “A. Russo” din Bălți a inclus în planurile de

învățământ la facultățile ce pregătesc cadre didactice cursul normativ “Bazele psihopedagogiei speciale” în volum de 32 ore (16 ore prelegeri și 16 ore seminare și lecții practice).

Cursul nominalizat are ca scop studiul particularităților de dezvoltare a copiilor cu cerințe educative speciale și determină strategiile educaționale care pot fi adaptate la trebuințele fiecărui copil. Introducerea acestui curs în planurile de învățământ a instituțiilor care pregătesc cadre didactice vine într-un moment de maximă actualitate când pe scară internațională există o preocupare sporită a organismelor și instanțelor de decizie față de asigurarea unor condiții și șanse egale persoanelor aflate în diferite situații de handicap.

O deosebită importanță are acest curs pentru pregătirea cadrelor didactice care vor activa în ciclul preșcolar și primar, fiindcă învățământul preșcolar trebuie să pregătească fiecare copil pentru integrarea socială, școlară, iar învățământul primar fundamentează bazele formării concepției despre lume la copil.

Obiectivele cursului “Psihopedagogie specială” predat la facultatea “Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială” sunt:

- familiarizarea studenților cu cadru conceptual, legislația și modalități de investigație în cazul persoanelor cu cerințe educative speciale;
- inițierea studenților cu principiile fundamentale de protecție socială a persoanelor cu dizabilități;
- cunoașterea studenților cu aspectele teoretice și practice ale diferitor categorii de deficiențe și orientarea lor la identificarea fiecărei categorii de deficiențe din perspectiva intervenției educaționale;
- orientarea studenților privind proiectarea unui curriculum în condițiile educației incluzive, relevarea importanței interacțiunilor interpersonale la nivelul grupului școlar;
- inițierea studenților cu metodele activ-participative aplicate în activitatea educativă a copiilor cu cerințe educative speciale integrați în învățământul de masă;
- familiarizarea studenților cu procesul de diagnostic și evaluare în condițiile educației integrate cât și inițierea lor cu terapia educațională complexă și integrată a copiilor cu cerințe educative speciale.

După cum ne demonstrează experiența, obiectivele nominalizate se realizează efectiv și eficient fiind utilizate diverse metode și tehnici de predare/învățare/evaluare: predicțiile în perechi, gândiți-lucrați în perechi-comunicați, interviul în trei etape, turul galerici, masa rotundă, știu/vreau să știu/am învățat, brainstorming, studiu de caz, joc de rol etc. care vor

contribui la transferul lor în sălile de clasă de către viitoarele cadrele didactice în dependență de imaginația și creativitatea lor.

Eficacitatea metodelor activ - participative utilizate în activitatea cu studenții se argumentează prin:

- diversitate de opinii și idei;
- respectul-respectarea opiniei proprii de colegi și respectarea opiniei celui alt;
- valoarea-valorizarea opiniilor îi implică mai mult pe studenți în activitatea de învățare;
- ascultarea activă-studenții se ascultă unii pe alții și nu își impun propriul punct de vedere;
- încrederea-studenții conștientizează propria lor valoare și devin mai încrezători în propriile forțe.

La orele practice studenții se antrenează în elaborarea planurilor educaționale individualizate în baza studiului de caz, adaptând materialele, mediul sălii de clasă și strategiile de predare/învățare/evaluare.

Cursul se finalizează cu o activitate de totalizare, realizată în grupuri mici pe tema: “Elaborarea viziunii de perspectivă pentru un copil cu deficiențe”.

Învățarea prin cooperare se face în grupe mici de studenți (3-5 persoane). Lucrul în microgrup facilitează comunicarea, relaționarea, colaborarea și sprijinul reciproc pentru rezolvarea unor probleme sau pentru explorarea unor teme noi; favorizează cunoașterea reciprocă dintre studenți, înțelegerea și acceptarea reciprocă. Lecțiile practice bazate pe învățare prin cooperare au câteva caracteristici importante:

- responsabilitate individuală – se evaluează frecvent performanța fiecărui student care trebuie să ofere un răspuns în nume personal sau în numele grupului;
- interacțiune directă – studenții se ajută unii pe alții încurajându-se și împărtășindu-și ideile, explică celorlalți, discută ceea ce știu, se învață unii pe alții;
- interdependența pozitivă – studenții realizează că au nevoie unii de alții pentru a duce la bun sfârșit sarcina grupului;
- deprinderi interpersonale și de grup mic – grupurile nu pot exista și nici nu pot funcționa eficient dacă studenții nu au și nu folosesc anumite deprinderi sociale (conducerea, luarea deciziei, încrederea reciprocă, comunicarea, managementul conflictelor etc.);
- procesarea în grup – studenții au nevoie de momente pentru a vedea cât de bine și-au atins scopurile și cât de eficienți au fost

în grup. Profesorul monitorizează în permanență activitatea de învățare a grupurilor, le oferă feedback, intervine și corectează eventualele confuzii sau răspunsuri incomplete.

Strategiile de învățare prin cooperare aplicate cu mare eficiență în sălile de clasă cu studenții vor avea implicații directe sau indirecte în condițiile educației incluzive în învățământul de masă.

Astfel, formarea la viitoarele cadre didactice a cunoștințelor și competențelor din domeniul psihopedagogiei speciale este o condiție necesară pentru ridicarea competenței profesionale în realizarea activității didactice în clasele incluzive.

Bibliografie selectivă

1. Sima , I. Psihopedagogie. Studii și cercetări, E.D.P., București, 1998.
2. Neamțu, C., Gherguț, A. (2000) Psihopedagogie specială. Editura Polirom, Iași, 2000.
3. Gherguț, A. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Editura Polirom, Iași, 2001.
4. Școala comunității – promotor al educației incluzive. Ch.: Epigraf, 2004.